

DOCUMENTE PRIVIND CONSTITUIREA COLECȚIEI NUMISMATICE A MUZEULUI AL. SAINT-GEORGES ÎN ANII 1932-1949

Aurelia Dușu*

Cuvinte cheie: *Muzeul Al. Saint-Georges, colecție numismatică, arhive, documente.*

Keywords: *Al. Saint-Georges Museum, numismatic collection, archives, documents.*

Rezumat: *Pe baza documentelor păstrate în Arhivele Naționale ale României, autorul prezintă date despre colecția de numismatică a fostului Muzeu Al. Saint-Georges. În 1949 muzeul a fost închis și colecțiile au fost dispersate. Colecțiile numismatice sunt păstrate la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, dar informațiile referitoare la proveniența pieselor s-au pierdut. În vechile arhive ale Muzeului Al. Saint-Georges, păstrate la Arhivele Naționale ale României, au fost găsite mai multe documente despre donații de la instituții publice și colecționari privați.*

Abstract: *Based on the documents preserved in the National Archives of Romania, the author presents information about numismatic collection of the former Al. Saint-Georges Museum. In 1949 the museum was closed and the collections were dispersed. Numismatic collections are preserved at Institute of Archaeology “Vasile Pârvan” but the information concerning the provenance of the pieces was lost. In the old archives of the Al. Saint-Georges Museum preserved in the National Archives of Romania it was found several documents about donations from public institutions and private collectors.*

Alexandru Saint-Georges, născut în anul 1886 la Botoșani, a fost deosebit de activ în activitatea muzeistică românească din prima jumătate a secolului XX¹. Militar de carieră, a înființat primul muzeu la Bârlad, între anii 1908-1915, pe care l-a mutat la Târgoviște în anul 1915. În anul următor, 1916, când Al. Saint-Georges era pe front, muzeul a fost distrus și colecția dispersată. În 1921 muzeul a fost reînființat, iar din anul 1932 a funcționat sub egida Fundațiilor Culturale Regale, motivul principal fiind necesitatea unui spațiu complex pentru păstrarea multiplelor și variatelor tipuri de colecție, dar și pentru studierea acestora. Colecțiile muzeului au crescut semnificativ după această dată, unul dintre meritele întemeietorului fiind faptul că a reușit să atragă numeroase donații. În contextul tulbure al anului 1948, Al. Saint-Georges, fost coleg de școală cu regele Carol II, a fost pensionat, iar muzeul a fost desființat. La împărțirea

* Muzeul Băncii Naționale a României

¹ Pentru activitatea muzeistică a se vedea Păun, Blănaru 2008, Diaconu 1999, p. 241-244 și Teodorescu 1997, p. 127-143.

colecțiilor, monedele au fost preluate de către Muzeul Național de Antichități (în prezent Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române). Ca și în cazul colecțiilor, arhiva Muzeului Al. Saint-Georges a fost dispersată, fiind pierdute sau rătacite informații privind proveniența unor piese. În privința clarificării provenienței unor piese și a căilor de constituire a colecției numismatice un aport însemnat îl are cercetarea documentelor rămase din arhiva fostului muzeu, păstrată în prezent la Arhivele Naționale Istorice Centrale². După anul 1932, când a fost donat Fundațiilor Culturale Regale o serie de descoperiri monetare au fost îndreptate către Muzeul Al. Saint-Georges. De pildă, în 19 mai 1933 jandarmeria din județul Dâmbovița trimitea printr-un delegat un kilogram de bani vechi din aramă, care alcătuiau un tezaur descoperit pe raza comunei Cojasca³. Din păcate, nu s-au păstrat alte referiri cu privire la această descoperire. În 3 noiembrie 1934, jandarmeria din județul Covurlui înainta muzeului un tezaur alcătuit din 77 monede de aramă, probabil emisiuni austriece, emise în anul 1813 și în alți ani (fără a se menționa explicit), descoperit în comuna Foltești⁴. În anii următori colecțiile muzeului au sporit semnificativ în urma numeroaselor donații, așa cum reiese din studierea documentelor păstrate în prezent în arhive. Pentru o parte dintre donații s-a reținut și locul de descoperire care, însoțit de o descriere a pieselor, face posibilă regăsirea lor în cadrul colecției fostului muzeu.

Prin actul de intrare nr. 129 din 6 iunie 1934 se menționa că Toma Stănculescu, funcționar la Școala de Ofițeri din București dona o monedă găsită în județul Romanați. În document s-a adăugat că este vorba de un taler turcesc din anul 1203, adică din vremea sultanului Selim III (1789-1807)⁵. O altă descoperire este menționată în actul de intrare nr. 126 din 24 iunie 1935⁶, care însoțea o monedă de argint găsită în urma unor săpături efectuate la o cișmea din localitatea Știubieni, jud. Botoșani. Pe adresă s-a adăugat ulterior precizarea că este vorba de o monedă otomană din anul Hegirei 1187, adică din vremea domniei sultanului Abdülhamid I (1774-1789).

Mai multe informații s-au păstrat însă în privința unei descoperiri monetare din comuna Petrești, jud. Bacău, adusă la Muzeul Al. Saint-Georges de către jandarmeria județeană în iunie 1935. Potrivit notei întocmită de jandarmerie, cele 12 monede de argint au fost descoperite de Gheorghe Emil Corozeanu, în cursul unor lucrări agricole. Potrivit anexei care însoțea documentul de intrare structura tezaurului se prezenta astfel:

1. Lituania, Ștefan Bathory, 3 groși, anul 1581;
2. Polonia, Ștefan Bathory, 3 groși, anul 1586;
3. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1592;
4. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1595;
5. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1596;
6. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1596;
7. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 159(6?);
8. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1598;

² Câteva descoperiri monetare menționate în arhivele Muzeului Al. Saint-Georges au fost publicate de Duțu 2013, p. 154-159.

³ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 129.

⁴ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 130.

⁵ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 5/1938, f. 30.

⁶ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 2/1935, f. 75.

9. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1599;
10. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1599;
11. Polonia, Sigismund III, 3 groși, anul 1601;
12. Danzig, Sigismund III, ort ?, anul 1615.

Descoperirea acestei liste în fondul Al. Saint-Georges, păstrat în arhive, a permis identificarea a 11 piese aflate în prezent în colecția de numismatică a Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”⁷.

Numeroase donații de piese numismatice au fost făcute în cursul anului 1936. Potrivit actului de intrare nr. 93 din 18 iunie 1936, Traian Țurcanu din București oferea muzeului două monede de argint de la Francisc II, împăratul Austriei, una de 20 de kreuzeri bătută în anul 1805 și cealaltă de 10 kreuzeri din anul 1815⁸. Magistratul G. Stratulat din București dona la 24 aprilie 1936 un taler de argint bătut la Campen în anul 1645⁹. Prin actul de intrare 244 din 22 decembrie 1936, Societatea Generală a Funcționarilor Publici dona patru medalii de bronz aurit bătute de Societate cu prilejul jubileului de 50 de ani, două insigne ale Societății și Revista Funcționarilor Publici, numărul festiv din iulie-septembrie 1933¹⁰. Cunoscutul colecționar K.F. Nuber¹¹, care și-a petrecut ultimii ani din viață în București, bulevardul Elisabeta nr. 36, dona muzeului la 9 noiembrie 1936 șase monede ungurești, din care una de bronz de la Ștefan V și cinci de argint de la Ludovic cel Mare (1), Sigismund de Luxembourg (2), Maria (1) și Vladislav I (1)¹². Născut la 4 octombrie 1872 în Austro-Ungaria la Essek (în prezent Osijek în Croația), Karlo Franjo Nuber (1872-1935) a fost unul dintre marii colecționari de piese numismatice și arheologice. O bună parte a artefactelor adunate în timpul vieții, așa cum este cazul unei colecții de obiecte preistorice, antichități egiptene, lămpi romane și mii de monede din toate epocile, dar mai ales medievale, a fost donată Muzeului Slavoniei din Osijek între anii 1893 și 1910. În România, în perioada interbelică, s-a remarcat prin participarea cu piese la expoziții numismatice și donații către muzee. În anul 1906 a vândut statului român colecția sa de monede medievale emise în Moldova, Țara Românească și Transilvania, considerată în acea vreme una dintre cele mai mari și valoroase, după cum afirma D.A. Sturza. Ulterior, colecția alcătuită din 1644 piese a fost dată spre păstrare Academiei Române¹³.

Din documentul de intrare nr. 184 din 23 septembrie 1936 reiese că Francisc Lescovar, domiciliat în Constanța, str. Cristea Georgescu nr. 5, antreprenor de origine croată, care, potrivit relatărilor vremii, a fost prieten cu marele arheolog Vasile Pârvan¹⁴, dona o monedă egipteană¹⁵. Prin actul de intrare nr. 46 din 24 aprilie 1936, un magistrat din Botoșani, domiciliat în str. Mihai Eminescu nr. 66 donează mai multe piese, dintre care și șapte monede găsite în cetatea Sucevei. Pe verso donatorul a reproduș parțial

⁷ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 2/1935, f. 76-77; Duțu 2013, p. 154-159.

⁸ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 3/1936, f. 14.

⁹ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 3/1936, f. 24.

¹⁰ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 5/1938, f. 30.

¹¹ Duțu 2018, p. 406-413.

¹² Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 5/1938, f. 60.

¹³ Duțu 2018, p. 406-413.

¹⁴ Moise 2001, p. 117.

¹⁵ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 5/1938, f. 116.

legendele și elementele iconografice principale, în privința emitenților precizând următoarele: un gros falsificat de la Petru Mușat, un gros falsificat de la Alexandru cel Bun, un gros falsificat de la Ștefăniță, un gros de argint bătut în Transilvania de Ștefan Bathory în anul 1581, un gros transilvănean de la Gabriel Bathory din anul 1612 și doi solidi de Riga cu numele reginei Christina falsificați însă în Moldova, în vremea lui Dabija Vodă¹⁶. Marica Mateiu Caragiale dona la 27 iulie 1936, o fotografie a lui I.L. Caragiale și medalia de aur „Bene Merenti”, clasa I, instituită de domnitorul Carol I în anul 1876 pentru a răsplăti meritele din domeniul artelor, științelor, literaturii, industriei, agriculturii etc. În document se precizează că medalia fusese dăruită poetului Gheorghe Sion (1822-1892), tatăl Maricăi Mateiu Caragiale, de către domnitorul Carol I¹⁷.

O donație importantă de monede antice și medievale este făcută în 19 mai 1937 de farmacistul C.D. Roșu. Potrivit documentului de intrare nr. 131 au fost oferite muzeului următoarele piese: 9 pfennigi de tip Friesach dintr-un tezaur găsit la Craiova în perioada interbelică, trei monede bulgărești de la Ivan Alexandru (1) și Sracimir (3), probabil un fragment de tezaur, trei imitații barbare după tetradrahmele lui Filip II al Macedoniei găsite în România (probabil un fragment de tezaur cu monede dacice), o monedă de argint bătută de orașul Larissa în anii 395-370 a.Chr. și o medalie de bronz aurit¹⁸. Monedele descoperite la Craiova și dăruite muzeului de C.D. Roșu au fost cuprinse într-un studiu dedicat tezaurului, publicat de Octavian Iliescu în anul 1944¹⁹. Potrivit editorului, tezaurul cuprindea cel puțin 54 de monede care au ajuns la Muzeul Regional al Olteniei, la Muzeul Al. Saint-Georges, la Cabinetul Numismatic al Academiei Române și în colecțiile Roșu, Metzulescu și Secășanu. Din actul de donație semnat de C.D. Roșu rezultă că monedele de la Craiova fuseseră găsite cu câțiva ani înainte de 1937, precizare ce sprijină afirmația lui Octavian Iliescu potrivit căreia tezaurul ar fi fost descoperit în anii 1933-1934.

Documentele aflate în dosarul nr. 1 din arhiva fostului Muzeu Al. Saint-Georges consemnează mai multe donații care au sporit colecția numismatică în cursul anului 1937, printre care și specimene ale unor bancnote aflate în circulație trimise de Banca Națională a României. În 21 ianuarie 1937 era înregistrat documentul nr. 11 redactat de Serviciul Contabilității Biletelor al Băncii Naționale a României în care se menționa trimiterea către muzeu a două specimene „ale noului bilet de 500 de lei tip IV”, pus în circulație de la 15 decembrie 1936²⁰. O altă adresă, nr. 441, de la Serviciul Contabilității Biletelor al Băncii Naționale a României, înregistrată în 10 august 1937 însoțea două specimene „ale noului nostru bilet de 1000 de lei tip IV” trimise către muzeu pentru a spori colecțiile acestuia²¹.

Documentul nr. 112 din 17 iunie 1937 menționează donația inginerului Ioan Iuster, domiciliat în București, str. Basarabiei nr. 39, formată din opt monede de bronz imperiale romane, patru monede de bronz bizantine și o monedă de bronz orientală,

¹⁶ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 5/1938, f. 217.

¹⁷ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 5/1938, f. 244 și 248.

¹⁸ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 43.

¹⁹ Iliescu 1943, p. 39-62.

²⁰ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 144.

²¹ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 145.

toate găsite la Mănăstirea Gura Motrului și la Ișalnița, jud. Dolj²². Un alt document, nr. 99 din 20 mai 1937 preciza că același inginer Ioan Iuster donase „o monedă de bronz de la Elena soția lui C. Clorus găsită la m-rea Gura Motrului în 1935”²³. Dintr-un document, datat 22 septembrie 1937, aflăm că Nathalie Schor din București donase muzeului o colecție de „medalii, jetoane și monete (23 piese)” rămasă de la profesorul M. Schor decedat în anul 1924²⁴. Din păcate, în acest caz nu sunt oferite descrieri ale pieselor. Bijutierul Francisc Neumann din Băile Herculane dona muzeului în septembrie 1937 un carnet cu amintiri și fotografii din lagărul de prizonieri de la Capri de Modena din Italia în anii 1915-1919, dar și o monedă de argint din anul 1694 bătută de Leopold I împăratul Austriei²⁵. O altă donație făcută de Lelia Virginia Dumitrescu din București este consemnată în actul de intrare nr. 232 din 22 noiembrie 1937. Pe verso sunt specificate piesele donate muzeului: o monedă romană de argint de la Gordian III, un solidus din 1595 de la Sigismund III, regele Poloniei și o piesă de 3 kruzeri de la Josephus de Styria²⁶. În anul 1937, o ultimă donație este înregistrată la 31 decembrie și constă într-un denar de la Vespasian oferit de Marietta Georgescu din București²⁷.

Pentru anul 1938 este menționată donația căpitanului Z. Bogatsky din București, care prin actul nr. 169 din 16 mai 1938 oferea muzeului mai multe piese: o înșignă a corpului III de armată de la Chișinău din anul 1921, un inel de oțel austriac în amintirea Primului Război Mondial, o medalie rusească de bronz dedicată recensământului din Basarabia din anul 1897, o monedă austriacă de 5 coroane falsificată și o monedă de 100 de lei falsă „găurită de Banca Națională”²⁸.

În anul 1939 sunt menționate mai multe donații de monede antice și medievale, care prezintă importanța istorică deoarece provin din situri arheologice cunoscute. La 20 iunie 1939, prin actul de intrare nr. 147, doctorul Petre Coteț din Caracal, str. Carol I nr. 29 dona muzeului cinci monede romane dintre care trei denari imperiali găsiți la Reșca (anticul Romula), o monedă de aramă provenind tot de la Reșca și o monedă de bronz din secolul IV descoperită la Celei (Sucidava)²⁹. La 22 august 1939, prin actul nr. 192, muzeul primea ca donație următoarele cinci monede descoperite în zona Bazargic, azi Dobrici în Bulgaria: o monedă de bronz de la Marcianopolis, o monedă orientală, o monedă venețiană, un denar roman imperial și o monedă bizantină³⁰.

Mai bine cunoscută este o descoperire făcută în vara anului 1940 în localitatea Piatra, jud. Constanța și ajunsă în colecțiile Muzeului Al. Saint-Georges³¹. Dintr-un document trimis de Direcțiunea Generală a Poliției și înregistrat la muzeu în 29 august 1940 rezultă că potrivit cercetărilor întreprinse de Inspectoratul Regional de Poliție și Siguranță al Ținutului Marea, în ziua de 21 iulie 1940 patru copii din satul Piatra,

²² Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 95.

²³ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 96.

²⁴ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 192.

²⁵ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 224.

²⁶ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 247.

²⁷ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 1/1934, f. 123.

²⁸ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 5/1938, f. 116.

²⁹ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 6/1939, f. 14.

³⁰ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 6/1939, f. 223.

³¹ Duțu 2013, p. 154-159.

comuna Sibioara, jud. Constanța au descoperit într-o vale săpată de ape o oală în care se aflau mai multe monede de argint. Jandarmeria din localitate a recuperat de la descoperitori 150 de piese care, potrivit raportului, s-au dovedit a fi monede otomane bătute în anii Hegirei 1171 și 1187³². Ulterior redactării acestui document trimis împreună cu piesele la Muzeul Al. Saint-Georges a fost adăugat cu creionul numărul de piese din fiecare an menționat: 5 exemplare pentru anul 1171 și 145 exemplare pentru anul 1187. Ținând cont de specificul emisiunilor otomane din secolul al XVIII-lea, cele două date menționate în raport coincid cu anii de început a domniilor sultanilor Mustafa III (1757-1774) și Abdülhamid I (1774-1789). Pornind de la datele aflate în arhiva muzeului s-a reușit reconstituirea tezaurului descoperit la Piatra, jud. Constanța, alcătuit exclusiv din monede otomane emise în secolul al XVIII-lea de sultanii Mustafa III și Abdülhamid I și păstrat în prezent în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, fondul Al. Saint-Georges³³.

În anul 1940 alte trei monede descoperite în zona Atmageaua Tătărască, azi în Bulgaria, erau donate muzeului de către Gelal Asan Bekir: un taler bătut la Emden pentru împăratul Ferdinand II și două monede de argint de la sultanul Mahmud II³⁴.

Dintr-o notă, datată 9 septembrie 1940, rezultă o serie de informații privind o donație³⁵ făcută de Maria Panaitescu care cuprindea obiecte diverse printre care și monede bizantine de bronz (2 ex.) și un bilet ipotecar de 10 lei din 1877 care aparținuseră lui I.C. Panaitescu, colecționar de medalii și filatelist, fost director al Personalului la Eforia Spitalelor Civile.

O donație importantă făcută de Societatea minieră „Mica” este consemnată de actul nr. 276 din 27 octombrie 1941, care conține pe verso lista pieselor³⁶: o colecție de 72 de monede moldovenești, o monedă de argint de la Petru Mușat, o monedă de argint de la Vladislav, două monede de bronz bizantine, două monede de bronz romane și trei denari de Friesach. În privința celor trei denari de Friesach rămâne de stabilit dacă nu cumva ar putea face parte din tezaurul de la Craiova, descoperit în anii 1933-1934³⁷. Colecția de monede moldovenești provenea de la anticariatul Bibliofila aflat în proprietatea lui George Potra (1907-1990), istoric, publicist român și membru al Societății Numismatice Române. Anticariatul Bibliofila a funcționat pentru o scurtă perioadă, între anii 1941 și 1943.

Documentul de intrare nr. 212 din 30 august 1941 oferă detalii privind două monede de argint donate muzeului de către doctorul Burstyn Enric, membru al Societății Numismatice Române. Potrivit descrierii de pe verso cele două piese sunt un gros transilvănean bătut în numele principelui Gabriel Bethlen în anul 1622 și un triplu gros emis în anul 1596 de Sigismund Bathory, principele Transilvaniei³⁸. Același donator

³² Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 7/1940, f. 77-78.

³³ Structura tezaurului pe emitenți și nominaluri este redată la Duțu 2013, p. 154-159.

³⁴ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 7/1940, f. 132.

³⁵ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 7/1940, f. 142.

³⁶ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 8/1941, f. 30.

³⁷ Iliescu 1943, p. 39-62.

³⁸ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 8/1941, f. 151.

oferise muzeului în 11 august 1941 două monede de Sadagura cu valoarea de 1 para/3 denghi bătute în anii 1771 și 1772³⁹.

Un mic depozit alcătuit din opt monede falsificate, găsit la Suceava, probabil solidi de la Dabija Vodă, a fost oferit muzeului în 5 august 1941 de către căpitanul C. Berlinsky⁴⁰.

Unul dintre artiștii cunoscuți ai perioadei interbelice, Alexandru Severin, pictor și sculptor, pe numele real Alexandru Talpoșin, născut în Turnu-Severin în anul 1881 și decedat în 1956 după o perioadă de înțemnițare sub regimul comunist, donează în 21 decembrie 1942 mai multe piese numismatice⁴¹: trei fise din alamă în valoare de 10, 20 și 50 de bani pentru restaurantul Vanghele Donceff din Balcic, o monedă de la Ștefan Bocskay bătută în Transilvania în anul 1606, trei monede callatiene din bronz din care două din perioada autonomiei și alta din perioada romană, o monedă de bronz de la Elagabal și Iulia Maesa bătută la Marcianopolis și o monedă de bronz de la Tomis din vremea lui Gordian III. Ținând cont de faptul că sculptorul a petrecut o vreme îndelungată la Balcic pentru o serie de lucrări efectuate la castelul Reginei Maria, pentru care a și fost înțemnițat între anii 1950 și 1954 de regimul comunist, cel mai probabil monedele grecești bătute de Callatis, Marcianopolis și Tomis au fost achiziționate din această zonă.

Un lot alcătuit din 15 monede vechi au fost donate la 22 noiembrie 1942 de către Dr. A.M. Nour din București⁴². Pe verso sunt notate scurte descrieri ale pieselor după cum urmează: o monedă de bronz falsificată în Bulgaria „purceaua cu șapte purcei”, o drahmă de argint bătută de Istros, o monedă de bronz de la Antoninus Pius, o monedă de argint de la Severus Alexander, o monedă de bronz de la Constantin cel Mare sau fii săi, o monedă bizantină de bronz cu dublă frapă, două monede bulgărești de argint, un taler spaniol de argint de la Carol III bătut în 1802, doi taleri ragusani de argint din anii 1767 și 1768, patru monede de argint turcești din care două cu anul Hegirei 1171 și două cu anul Hegirei 1187. Cel mai probabil ultimele șase monede reprezintă un fragment de tezaur cuprinzând taleri ragusani și monede de la sultanii Mustafa III (1757-1774) și Abdülhamid I (1774-1789).

De la Ministerul Justiției, în 11 octombrie 1942, au intrat în colecțiile muzeului 16 monede, din care opt austriece, patru ungurești, trei ragusane și una turcească, foarte probabil un fragment de tezaur.

Ion Glogoveanu din București oferea muzeului la 10 ianuarie 1942 cusături românești, fotografii vechi, cinci medalii și 10 monede⁴³. Lotul de monede este descris pe verso și cuprinde următoarele piese: 10 kopeici rusești de bronz de la 1837, o rublă rusească de argint de la 1738, patru taleri de argint bătuți în Austria de împărații Leopold I în 1696, Maria Theresia în 1780 și Francisc în anii 1822 și 1825, două monede ungurești din care una de două coroane din argint bătută în anul 1912 și cealaltă de 20

³⁹ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 8/1941, f. 152.

⁴⁰ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 8/1941, f. 161.

⁴¹ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 9/1942, f. 24.

⁴² Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 9/1942, f. 42.

⁴³ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 9/1942, f. 113.

de kruzeri din anul 1848, un taler venețian de argint din 1770 și o monedă franțuzească de argint bătută de Henric IV în anul 1594.

O donație consistentă alcătuită din diverse obiecte printre care și monede era făcută în noiembrie 1942 de senatorul Emanuel Slătineanu⁴⁴. Lotul de monede este descris pe verso și cuprinde următoarele piese: un taler olandez de la 1693, o brățară formată din opt monede turcești aurite, o monedă grecească de bronz, două monede de bronz romane de la Constantius, o monedă de bronz de la Maximianus, o monedă de bronz din epoca lui Constantin cel Mare, o monedă bizantină de bronz, două monede de argint poloneze bătute de Sigismund III în anii 1592-1594, o monedă de bronz poloneză de la Ioan Cazimir, o dena rusească de bronz de la 1730, două monede de argint rusești de 5 kopeici bătute pentru Ecaterina II, o piesă de 15 kopeici din argint din anul 1883, două monede austriece, una de argint de 6 kruzeri bătută de Leopold I în anul 1693 și cealaltă de bronz din anul 1891, o monedă franceză din anul 1666 și una de bronz venețiană.

Dintr-o adresă de confirmare, datată 11 mai 1942, aflăm că G.C. Periețeanu din București donase șapte monede antice și medievale după cum urmează: două tetradrahme de tip Thassos din care una barbarizată și cinci tripli groși polonezi bătuți de Ștefan Bathory în anul 1586 (1 ex.), Sigismund III în anii 1592 (1 ex.), 1599 (1 ex.), 1601 (1 ex.) și 1594 (1 ex. pentru Riga)⁴⁵. Lotul de monede poloneze pare a fi un fragment dintr-un tezaur al cărui loc de descoperire rămâne necunoscut, singura observație în acest sens ar fi că familia Periețeanu provenea din zona Galați.

Dintr-un document, datat 11 iulie 1942, aflăm că Sorin Papadat dăruise muzeului un depozit de 30 de monede falsificate la Suceava sub Dabija Vodă. Potrivit însemnărilor de pe verso falsurile fuseseră realizate după monede bătute de Riga pentru Carol Gustav și Christina, Lituania pentru Ioan Cazimir și Prusia pentru Friedrich Wilhelm⁴⁶. Deși nu se menționează clar unde fuseseră găsite monedele, ele provin din tezaurul găsit în București în str. I.G. Duca, așa cum reiese dintr-un alt document păstrat în arhiva muzeului. Potrivit acestuia, 60 de piese falsificate la Suceava și care făceau parte dintr-un tezaur găsit în București, str. I.G. Duca, fuseseră donate muzeului în același an de către col. C. Levezeanu. Din însemnările păstrate, cele 60 de monede donate de col. Levezeanu aveau următoarea structură: Christina pentru Riga (13 ex.), Carol Gustav pentru Riga (6 ex.), Ioan Cazimir pentru Lituania (18 ex.) și Friedrich Wilhelm pentru Prusia (17 ex.). Remarcăm că aceiași emitenți sunt prezenți atât în lotul dăruit de col. Levezeanu, cât și în cel oferit de Sorin Papadat, ceea ce indică o proveniență comună, adică tezaurul descoperit în București, str. I.G. Duca. În aceste condiții, în fosta colecție a muzeului Al. Saint-Georges ar trebui să se regăsească 90 de falsuri realizate la Suceava în timpul lui Dabija Vodă, care provin din tezaurul descoperit în București.

În 23 octombrie 1943 un lot important de bancnote moderne era trimis la muzeu de la Direcțiunea Contabilitate a Ministerului Justiției, fără alte precizări. Structura lotului se prezintă astfel: 1 rublă din 1898 (29 ex.), 3 ruble 1905 (45 ex.), 5 ruble 1909

⁴⁴ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 9/1942, f. 158.

⁴⁵ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 9/1942 f. 171.

⁴⁶ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 9/1942 f. 172.

(28 ex.), 10 ruble 1909 (6 ex.), 100 ruble 1910 (5 ex.), 500 ruble din 1912 (39 ex.), 1 gulden 1866 (9 ex.), 10 guldeni 1863 (15 ex.) și 20 coroane Austria (1 ex.)⁴⁷.

La 1 octombrie 1943 o altă donație a colonelului C. Levezeanu este consemnată în dosarul nr. 10⁴⁸ care conține următoarea descriere a pieselor: taleri din Turcia anul Hegirei 1103 și Belgia din anii 1639, 1641 și 1648. După lista păstrată în fosta arhivă a muzeului, trei dintre piese au fost identificate în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, fondul Al. Saint-Georges: Provinciile Unite, taler, anul 1639; Geldern, taler, anul 1648; Campen, taler, anul 1648.

Nu s-a reușit identificarea în colecție a celui de-al patrulea exemplar, un „taler turcesc” din anul Hegirei 1103.

Pentru anul 1943 o ultimă donație este înregistrată la 22 septembrie 1943 când fostul pretor Marin Fotescu din Roșiorii de Vede⁴⁹ oferă muzeului două monede de argint de 3 kreuzeri din anii 1820 și 1828 bătute în numele împăratului Francisc al Austriei, găsite în localitatea Odobeasca, jud. Teleorman.

Fostul ministru Gr.I. Perietzeanu dona la 29 august 1946 manuscrise, piese de artă, fotografiile, cărți și șase piese numismatice (trei monede, o pecete veche muntenească și două medalii)⁵⁰. Cele trei monede sunt descrise astfel: o monedă grecească pontică având un strugure (probabil bătută de Dionysopolis), un follis de la Iustinian I bătut la Constantinopol în anul XXIV și o monedă de bronz bizantină concavă (din secolele XI-XIII).

În octombrie 1947, aviatorul Grigore Racoviceanu dăruia trei monede grecești de bronz, opt monede bizantine de bronz, 16 monede romane de bronz și o monedă finlandeză de 10 pennia bătută în anul 1900⁵¹.

O ultimă donație a fost înregistrată la Muzeul Al. Saint-Georges în 11 mai 1949, cu puțină vreme înainte de desființarea instituției de către regimul comunist. Enver Agisuna, învățător la școala elementară din Fântâna Mare, comuna Petroșani, jud. Constanța a oferit următoarele monede găsite în localitate și împrejurimi: o monedă grecească bătută de Tomis pentru Iulia Domna, un denar de la Traian, un denar de la Gordian III, trei monede de bronz de la Constantius II și o monedă de bronz romană complet uzată⁵².

Regăsirea și punerea în valoare a documentelor din arhiva fostului Muzeu Al. Saint-Georges oferă specialiștilor posibilitatea de a reconstitui o serie de descoperiri uitate care vin să completeze tabloul circulației monetare în perioada antică și medievală.

⁴⁷ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 10/1943, f. 53.

⁴⁸ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 10/1943, f. 65; Duțu 2013, p. 154-159.

⁴⁹ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 10/1943, f. 78.

⁵⁰ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 13/1946, f. 166.

⁵¹ Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 14/1947, f. 278.

⁵² Arhivele Naționale ale României, fond Muzeul Saint-Georges, dosar 16/1949, f. 19.

Bibliografie / Bibliography

Duțu 2013: Aurelia Duțu, *Descoperiri monetare inedite în lumina arhivelor Muzeului Al. Saint Georges*, în volumul *Subiecte și teme de cercetare doctorală sub îndrumarea profesorului Ioan Opreș (2001-2013)*, 2013, București, p. 154-159.

Duțu 2018: *O veche colecție de monede medievale românești în lumina documentelor din arhive*, RCAN, 4, 2018, p. 406-413.

Diaconu 1999: Ana-Felicia Diaconu, *Muzeul Alexandru-Saint George. Repere istorice*, Hrisovul, 4-5, 1999, p. 241-244.

Iliescu 1943: O. Iliescu, *O mărturie numismatică din îndepărtatul ev mediu românesc*, BSNR, anul XXXVII, 1943, nr. 91, p. 39-62.

Kovač 2015: Marina Kovač, *Egyptian Collection of the Museum of Slavonia in Osijek (Croatia)*, în *A History of Research into Ancient Egyptian Culture in Southeast Europe* (ed. M. Tomorad), Archaeopress Egyptology, 8, 2015, p. 93-107.

Moise 2001: M. Moise, *Constanța veche. Restituirii necesare*, Constanța, 2001.

Păun, Blănaru 2008: Șt. Păun, Ioana Blănaru, *Muzeul Al. Saint Georges*, București, 2008.

Teodorescu 1997: V. Teodorescu, *Contribuții la un portret de muzeograf: Alexandru Saint-Georges*, Muzeul Național, 9, 1997, p. 127-143.